

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

لیکونکی: د سکاټ ریټر* لخوا د کنسورشیم خبرونو ته ځانگړی
ژباړه: شاه محمود "سرتیر"
۲۴ اکتوبر ۲۰۲۴

سکاټ ریټر

سکاټ ریټر: د ایران بم ریښتینی دی - او دا دلته دی

له څو میاشتو راهیسې نړۍ د امریکا او روسیې تر منځ د اټومي جگړې پر خطر متمرکزه ده. خو ایران او اسرائیل کولای شي هغوی ته ماتې ورکړي.

د ایران او اسرائیلو ترمنځ د شخړې پیل داسې ښکاري چې د اټومي وسلو د درلودلو په وړاندې د ایران دریځ بدل شوی دی ځکه چې اسرائیل د تهران له غچ اخیستنې وروسته د ډرون او بالستیک او کروز توغندیو دوه لوی بریدونو سره برید کولو ته چمتو دی.

ایران د اپریل له میاشتی راهیسی لږترلږه درې بیانونه د رسمي چینلونو له لارې خپاره کړي چې د ایران په وړاندې د مذهبي احکامو احتمال ته لاره پرانیزي چې اټومي وسلې ترلاسه کړي.

هغه شرایط چې ایران ویلي باید د دې بدلون توجیه کولو لپاره شتون ولري اوس داسې ښکاري چې پوره شوي نه یوازې گواښونه، د تهران لخوا خپاره شوي بیانونه باید د اعلاناتي پالیسی په توګه وګڼل شي چې دا په ګوته کوي چې ایران لا دمخه د اټومي وسلو د ترلاسه کولو پریکړه کړې ده. دا چې د دې کولو وسیلې لا دمخه شتون لري او دا چې دا پریکړه به په څو ورځو کې د وروستي سیاسي حکم په ورکولو سره پلي شي.

د اټومي وسلو د درلودلو په وړاندې مذهبي فتوا د ۲۰۰۳ کال د اکتوبر په میاشت کې د ایران د ستر مشر ایت الله علي خامنه یي له خوا صادره شوه. دا لیکي: "مور باور لرو چې د اټومي وسلو او د ډله ایزو ویجاړونکو وسلو نورو ډولونو کې اضافه کول، لکه کیمیاوي وسلې او بیولوژیکي وسلې، د انسانیت لپاره یو جدي گواښ دی ... له دې ستر ناورین څخه د انسانانو د ژغورلو هڅې د هر چا دنده ده."

په هرصورت، د شیععه عقیده دا ده چې فتوا په طبیعي توګه دایمي ندي، او اسلامي فقه کولی شي د وخت له اړتیا سره سم د صحیفې تفسیر وکړي. لږ وروسته چې ایران د اپریل په میاشت کې د اسراییلو په وړاندې د ریښتیني ژمني عملیات پیل کړل، احمد هغتالب، د اسلامي انقلابي ګارډ قول اردو (IRGC) قوماندان چې د ایران د اټومي سایټونو د امنیت مسولیت په غاړه لري، اعلان وکړ:

"که چېرې [اسرائیل] غواړي چې زموږ د هیواد په اټومي مرکزونو د برید له گواښ څخه په ایران باندې د فشار راوستلو لپاره د یوې وسیلې په توګه ګټه پورته کړي، دا ممکنه او د تصور وړ ده چې د ایران د اسلامي جمهوریت اټومي نظریه او پالیسی له مخکنیو اعلان شویو ملاحظاتو څخه انحراف وکړي." د می په میاشت کې، کمال خرازی، د بهرنیو چارو پخوانی وزیر چې ستر رهبر ته مشوره ورکوي، اعلان وکړ: "مور [ایران] د اټومي بم جوړولو پریکړه نه لرو، مګر که د ایران شتون له گواښ سره مخ شي، زموږ د نظامي نظریې بدلولو پرته بله چاره به نه وي".

او د دې میاشتی په پیل کې ایرانی قانون جوړونکو د ایران د دفاعي نظریې د بیاکتنې غوښتنه وکړه ترڅو د اټومي وسلو په خپلولو غور وکړي ځکه چې له اسراییل سره د تاوتریخوالي خطر مخ په ډیریدو دی. قانون جوړونکو یادونه وکړه چې ستر رهبر کولی شي د اټومي وسلو پر ضد فتوا په دې اساس له سره غور وکړي چې شرایط بدل شوي. دا بیانات، چې یوځای لیدل کیږي، د اعلاناتي پالیسی یوه بڼه جوړوي چې د ښکیلو سرچینو په پام کې نیولو سره، د دې معنی لري چې د ملي امنیت معیارونو پوره کولو وروسته د اټومي بم جوړولو لپاره سیاسي پریکړه شوی.

ورتیا لري

ایران له څه مودې راهیسی د اټومي چاودیدونکو توکو د جوړولو او د وسلو د جوړولو وړتیا لري. ایران کولای شي چې د غني شوي یورانیمو په کارولو سره په څو ورځو کې یوه ساده توپک ډوله وسله جوړه کړي چې د بالستیک توغندیو په سر کې کارول کیدی شي. د جون په میاشت کې ایران IAEA ته خبر ورکړ چې په فورډو تاسیساتو کې

شاوخوا ۱,۴۰۰ پرمختللي سنترفيوجونه نصبوي. د ايران د ۶۰ سلنې غني شوي يورانيم هيکسافلورايد (د سنترفيوژ په بډايه کولو کې کارول شوي فيډ سټاک) له لاسي ذخيري څخه ترلاسه شوي محاسبې پراساس، ايران کولی شي په کافي اندازه غني شوي يورانيم توليد کړي (يعني له ۹۰ سلنې څخه پورته) د ۳-۵ يورانيمو پراساس وسلې توليد کړي. په ورځو کې د دې کار لپاره ټول سياسي ارادې ته اړتيا ده. داسې بنکاري چې ايران له دې حد څخه تير شوی دی، پدې معنی چې په ايران باندې د اسراييلو او / يا د متحده ايالاتو د بريد شاته حساب د تل لپاره بدل شوی. ايران د دې نوي حقيقت په اړه هيڅ هډوکي نه دي کړي. د فبرورۍ په مياشت کې، د اټومي انرژۍ د سازمان پخواني مشر، علي اکبر صالحی وويل چې ايران د اټومي بم جوړولو لپاره "ټول ساينسي او تخنيکي اټومي حدونه" تير کړي، او يادونه يې وکړه چې ايران د اټومي وسلو لپاره ټول اړين توکي راټول کړي دي، د لور غني شوي يورانيم منفي.

دوه اونۍ وروسته، د ايران د پارلمان د ملي امنيت د کميسيون غړي، جواد کریمي غدوسي، اعلان وکړ چې که چيرې ستر مشر "اجازه ورکړي، مور به د لومړي [اټومي بم] له ازموينې څخه يوه اونۍ ليرې يو"، وروسته يې زياته کړه چې ايران "اړتيا لري. د اټومي وسلو د جوړولو لپاره نيمه ورځ يا په اونۍ کې اعظمي حد. د ساده ټوپک ډوله اټومي وسلو ازمايښت ته اړتيا نلري - د "کوچني هلک" وسيله د متحده ايالاتو لخوا په هيروشيما کې د اگست په ۶، ۱۹۴۵ کې غورځول شوي د ټوپک ډوله وسيله وه چې دومره د اعتماد وړ گنل کيده چې پرته له دې چې په عملياتي توگه وکارول شي. هر ډول مخکينۍ ازموينه.

ايران به د هر ټوپک ډوله وسيلې له ۷۵ څخه تر ۱۲۰ پونډه ډير بډايه شوي يورانيم ته اړتيا ولري (څومره چې ډيزاين خورا پيچلي وي، هومره لږ موادو ته اړتيا وي). (له دې سره سره، د الفتح-۱ د سونگ سونگ هايپرسونیک توغندي د بيلولو اندازه، چې د اکتوبر په لومړۍ نيټه د اسراييلو په بريد کې کارول شوي وه، شاوخوا ۹۰۰ پونډه - د ټوپک ډوله يورانيم وسلو د ليردولو ظرفيت څخه ډير دی.

د دې حقيقت په پام کې نيولو سره چې د بالستیک توغنديو ډال د اسراييلو پوښلو توان نه درلود د فتح - ۱ توغندی مخه ونيسي، که چيرې ايران د اسراييلو په وړاندې د اټومي وسلو فتح - ۱ توغندی جوړ کړي، ځای پرځای کړي او کار وکړي، نږدې سل په سلو کې ډاډ شتون لري. خپل هدف به په نښه کړي. ايران به د دې ډول ۳-۵ اټومي وسلو ته اړتيا ولري ترڅو د عصري صنعتي هيواد په توگه د اسراييلو فعاليت په بشپړ ډول له مينځه ويسي.

د ايران له اټومي تړون څخه د وتلو پايلې

U.S. team on way to JCPOA meeting at U.N., New York City, 2016. (State Department)

دا وضعیت وروسته له هغه رامینځته شو کله چې ولسمشر دونالد ټرمپ په ۲۰۱۷ کې متحده ایالات د عمل له کد جامع پلان څخه ووتل JCPOA - چې د ایران اټومي تړون په نوم پیژندل کیږي. د JCPOA د خبرو اترو تر شا اصلي عامل، چې د ولسمشر بارک اوباما په مشرۍ ترسره شو، اټومي وسلو ته د ایران د لارې بندول وو. لکه څنګه چې اوباما وویل:

"په ساده ډول ووايست، د دې تړون له مخې، په ایران باندې د تل لپاره د اټومي وسلو پروګرام او د دایمي تفتیش رژیم شتون لري چې په ایران کې د هر پخواني تفتیش رژیم څخه بهر وي. دا تړون IAEA ته وسیله چمتو کوي چې دا ترلاسه کړي چې ایران دا کار نه کوي، دواړه د JCPOA مشخص تایید وسیلو له لارې، چې ځینې یې تر ۲۵ کلونو پورې دوام لري، او د اضافي پروتوکول له لارې چې د نامعلوم وخت لپاره دوام کوي. برسېره پر دې، ایران په دې تړون کې ژمنې کړې چې د کلیدي څیړنو او پراختیایي فعالیتونو منع کول شامل دي چې دا به د اټومي وسلو دیزاین او جوړولو ته اړتیا ولري. دا ژمنې د پای نیټه نه لري."

د هغه د ادارې په پیل کې، د ۲۰۲۱ په جون کې، وروسته له هغه چې ټرمپ لا دمخه له تړون څخه متحده ایالات وباسي، ولسمشر جو بايډن اعلان وکړ چې ایران به "هیڅکله زما په نظر اټومي وسله ترلاسه نکړي". د متحده ایالاتو د ملي استخباراتو رییس په یوه بیان کې چې د اکتوبر په ۱۱ خپور شو وویل: "موږ ارزونه کوو چې ستر رهبر د اټومي وسلو د پروګرام د بیا پیلولو پریکړه نه ده کړې چې ایران په ۲۰۰۳ کې ځنډولی و".

له JCPOA څخه د وتلو په اړه د ټرمپ د ګرندۍ پریکړې وروسته، ایران داسې اقدامات وکړل چې ټینګار یې وکړ چې نور د JCPOA محدودیت احساس نه کوي. ایران د یورانیمو د غني کولو لپاره د پرمختللو سنټرفیوژ کاسکیډونو په نصبولو سره خپل اټومي پروګرام پراخ کړی او د اټومي انرژۍ نړیوالې ادارې (IAEA) د خپل اټومي پروګرام څارنه یې کمه کړې ده. په لنډه توګه، ایران په لنډ وخت کې د اټومي وسلو د تولید لپاره ځان موقوف کړی دی پداسې حال کې چې د ملي استخباراتو د رییس دفتر (ODNI) اوس مهال په دې باور دي چې ستر رهبر د دې کولو لپاره سیاسي پریکړه نه ده کړې، یوه ارزونه چې د جولای په میاشت کې خپره شوی د ایران د اټومي وړتیاو په اړه د تیرو ارزونو څخه د یادولو وړ ده. د فبروري ۲۰۲۴ ODNI ارزونې یادونه وکړه چې، "ایران اوس مهال د اټومي وسلو د پراختیا مهم فعالیتونه نه ترسره کوي چې د ازموینې وړ اټومي وسیله تولیدولو لپاره اړین دي".

په هرصورت، دا بیان د ۲۰۲۴ کال د جولای د ارزونې څخه ورک شو، یو روښانه نښه چې د متحده ایالاتو استخباراتي ټولنه، د IAEA د تفتیش فعالیت کې د کمښت له امله، د ایران د اټومي پورې اړوند صنعتونو مهم تخنیکي اړخونو کې د بصیرت نشتوالی. سناتور لینډسي ګراهام د ایران په اړه د جولای د ۲۰۲۴ ODNI د محرم نسخې له لوستلو وروسته وویل چې هغه "ډیر اندیښمن" دی چې "ایران به په راتلونکو اونیو یا میاشتو کې اټومي وسلې ولري".

هغه څه چې د امریکا او اسرائیلو سره مخامخ دي

دا هغه وضعیت دی چې اسرائیل او متحده ایالات ورسره مخ دي ځکه چې دوی د اکتوبر د ۱ میزایل برید لپاره د ایران په وړاندې د اسرائیلو د غچ اخیستو پریکړه کوي. ایران اشاره کړې چې د اټومي یا تېلو او ګازو د تولید ظرفیتونو په وړاندې هر ډول برید به د موجودیت په توګه وګڼل شي. دا کولی شي د داسې پریکړې په ورځو کې د فتوا بدلولو او د اټومي وسلو ځای پرځای کولو لامل شي.

ولسمشر جوبایډن د جمعې په ورځ خبریالانو ته وویل چې پوهیږي چې کله او چیرته به اسرائیل برید وکړي خو له ویلو یې ډډه وکړه. په دې وروستیو ورځو کې د متحده ایالاتو د استخباراتي اسنادو افشا شوي د متحده ایالاتو د پوهې محدودیتونه په ریښتیا چې اسرائیل څه پلان لري.

متحده ایالاتو او اتومي ځواک اسرائیل له اوردې مودې راهیسې ویلي چې اتومي وسله لرونکی ایران یوه سور کرښه ده چې له سختو پایلو پرته نشي تیریدلی، یعنی د ایران د اتومي زیربنا د ویجاړولو لپاره پراخه نظامي مداخله دا کرښه تیره شوی - ایران په حقیقت کې یو اتومي ځواک دی، حتی که هغه د اتومي بم جوړولو بشپړولو لپاره وروستي گامونه نه وي اخیستي. په ایران د برید پایلي د برید کونکو او ممکن د ټولي سیمې لپاره وژونکي ثابتې شي.

سکات ریټر د متحده ایالاتو د سمندري ځواکونو پخوانی استخباراتي افسر دی چې په پخواني شوروي اتحاد کې یې د وسلو د کنټرول تړونونو پلي کولو کې دنده ترسره کړې، په فارس خلیج کې د صحرا طوفان عملیاتو پرمهال او په عراق کې د WMD بی وسلې کولو څارنه کوله. د هغه وروستی کتاب د پیریستروکا په وخت کې بی وسلې کول دي چې د کلیرتي پریس لخوا خپور شوی.

څرگند شوي نظرونه یوازې د لیکوال دي او ممکن د کنسورشیم نیوز انعکاس وکړي یا نه منعکس کړي.